C/2025/3986

20.8.2025

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 8ης Ιουλίου 2025

σχετικά με την οικονομική, κοινωνική, διαρθρωτική και δημοσιονομική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης της Ιταλίας

(C/2025/3986)

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 121 παράγραφος 2 και το άρθρο 148 παράγραφος 4,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2024, σχετικά με τον αποτελεσματικό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και την πολυμερή δημοσιονομική εποπτεία και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου [1], και ιδίως το άρθρο 3 παράγραφος 3,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2011, σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών [2], και ιδίως το άρθρο 6 παράγραφος 1,

Έχοντας υπόψη τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,

Έχοντας υπόψη τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Απασχόλησης,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

Γενικές παρατηρήσεις

(1) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2024/1263, που άρχισε να ισχύει στις 30 Απριλίου 2024, προσδιορίζει τους στόχους του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης, το οποίο έχει ως στόχο να προωθούνται τα υγιή και βιώσιμα δημόσια οικονομικά, η βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και η ανθεκτικότητα μέσω μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων, καθώς και να προλαμβάνονται τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα. Ο κανονισμός ορίζει ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή ασκούν πολυμερή εποπτεία στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου σύμφωνα με τους στόχους και τις απαιτήσεις που ορίζονται στη ΣΛΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο περιλαμβάνει, συγκεκριμένα, τη διατύπωση και την εποπτεία της εφαρμογής των ειδικών ανά χώρα συστάσεων. Ο κανονισμός προωθεί επίσης την ανάληψη ιδίας ευθύνης σε εθνικό επίπεδο για τη δημοσιονομική πολιτική και τονίζει τη μεσοπρόθεσμη εστίασή της, σε συνδυασμό με πιο αποτελεσματική και πιο συνεκτική επιβολή. Κάθε κράτος μέλος πρέπει να υποβάλει στο Συμβούλιο και την Επιτροπή εθνικό μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό-διαρθρωτικό σχέδιο που περιέχει τις δημοσιονομικές, μεταρρυθμιστικές και επενδυτικές δεσμεύσεις του, για χρονικό διάστημα τεσσάρων ή πέντε ετών, ανάλογα με τη διάρκεια της εθνικής νομοθετικής περιόδου. Η πορεία των καθαρών δαπανών [3] στα εν λόγω σχέδια οφείλει να πληροί τις απαιτήσεις του κανονισμού, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων για θέση ή διατήρηση του χρέους της γενικής κυβέρνησης σε αξιόπιστα καθοδική πορεία έως το πέρας της περιόδου προσαρμογής ή για διατήρησή του σε συνετά επίπεδα κάτω από το 60 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ), καθώς και για μείωση και/ή διατήρηση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κάτω από την τιμή αναφοράς του 3 % του ΑΕΠ που ορίζει η Συνθήκη, σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Όταν κράτος μέλος δεσμεύεται να υλοποιήσει ένα κατάλληλο σύνολο μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων σύμφωνα με τα κριτήρια που περιγράφονται στον κανονισμό, η περίοδος προσαρμογής μπορεί να παραταθεί κατά έως και τρία έτη.

[1] ΕΕ L, 2024/1263 της 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
[2] ΕΕ L 306 της 23.11.2011, σ. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
[3] Οι καθαρές δαπάνες όπως ορίζονται στο άρθρο 2 σημείο 2) του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263: «καθαρές δαπάνες»: οι κρατικές δαπάνες μετά την αφαίρεση i) των δαπανών για τόκους· ii) των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων· iii) των δαπανών για προγράμματα της Ένωσης που καλύπτονται στο σύνολό τους από ενωσιακά κονδύλια· iv) των εθνικών δαπανών για τη συγχρηματοδότηση προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την Ένωση· v) των κυκλικών στοιχείων των δαπανών για επιδόματα ανεργίας· και vi) των έκτακτων και άλλων προσωρινών μέτρων.

(2) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([4]), με τον οποίο θεσπίστηκε ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (στο εξής: ΜΑΑ), άρχισε να ισχύει στις 19 Φεβρουαρίου 2021. Ο ΜΑΑ παρέχει χρηματοδοτική στήριξη στα κράτη μέλη, με την οποία επιτυγχάνεται δημοσιονομική ώθηση χρηματοδοτούμενη από την Ένωση, για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων. Σύμφωνα με τις προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, ο ΜΑΑ ενισχύει την οικονομική και κοινωνική ανάκαμψη, αποτελώντας παράλληλα την κινητήρια δύναμη για βιώσιμες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, προωθώντας ιδίως την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση και καθιστώντας τις οικονομίες των κρατών μελών πιο ανθεκτικές. Συμβάλλει επίσης στην ενίσχυση των δημόσιων οικονομικών και στην τόνωση της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, στη βελτίωση της εδαφικής συνοχής εντός της Ένωσης και στη στήριξη της συνεχιζόμενης εφαρμογής του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

(3) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2023/435 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([5]) (στο εξής: κανονισμός REPowerEU), ο οποίος εκδόθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2023, αποσκοπεί στη σταδιακή κατάργηση της εξάρτησης της Ένωσης από τις εισαγωγές ρωσικών ορυκτών καυσίμων. Με τον τρόπο αυτόν βοηθά να επιτευχθεί ενεργειακή ασφάλεια και να διαφοροποιηθεί ο ενεργειακός εφοδιασμός της Ένωσης, αυξάνοντας παράλληλα την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τις ικανότητες αποθήκευσης ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση. Η Ιταλία πρόσθεσε ένα νέο κεφάλαιο για το REPowerEU στο οικείο εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, με στόχο τη χρηματοδότηση καίριων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων του REPowerEU.

(4) Στις 30 Απριλίου 2021 η Ιταλία υπέβαλε στην Επιτροπή το οικείο εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σύμφωνα με το άρθρο 18 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241. Δυνάμει του άρθρου 19 του εν λόγω κανονισμού, η Επιτροπή αξιολόγησε τη συνάφεια, την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα και τη συνοχή του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές αξιολόγησης που καθορίζονται στο παράρτημα V. Στις 13 Ιουλίου 2021 το Συμβούλιο εξέδωσε την εκτελεστική απόφασή του για την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ιταλίας ([6]), η οποία τροποποιήθηκε στις 8 Δεκεμβρίου 2023 δυνάμει του άρθρου 18 παράγραφος 2 με σκοπό να επικαιροποιηθεί η μέγιστη χρηματοδοτική συνεισφορά για μη επιστρεπτέα χρηματοδοτική στήριξη, καθώς και να συμπεριληφθεί το κεφάλαιο για το REPowerEU ([7]). Η αποδέσμευση των δόσεων εξαρτάται από την έκδοση απόφασης της Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 24 παράγραφος 5, που να δηλώνει ότι η Ιταλία έχει επιτύχει ικανοποιητικά τα σχετικά ορόσημα και τους στόχους που έχουν καθοριστεί στην εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου. Η ικανοποιητική επίτευξη προϋποθέτει ότι δεν έχει αναιρεθεί η επίτευξη των προηγούμενων οροσήμων και στόχων για την ίδια μεταρρύθμιση ή επένδυση.

(5) Στις 21 Ιανουαρίου 2025 το Συμβούλιο, βάσει σύστασης της Επιτροπής, εξέδωσε σύσταση για την έγκριση του εθνικού μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου της Ιταλίας ([8]). Το σχέδιο υποβλήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 11 και το άρθρο 36 παράγραφος 1 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263, καλύπτει την περίοδο από το 2025 έως το 2029 και παρουσιάζει δημοσιονομική προσαρμογή σε διάστημα επτά ετών.

(6) Στις 26 Νοεμβρίου 2024, η Επιτροπή εξέδωσε γνώμη σχετικά με το σχέδιο δημοσιονομικού προγράμματος 2025 της Ιταλίας. Την ίδια ημερομηνία, βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011, η Επιτροπή ενέκρινε την έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης 2025, στην οποία η Ιταλία συγκαταλέγεται μεταξύ των κρατών μελών για τα οποία απαιτείται εμπεριστατωμένη επισκόπηση. Η Επιτροπή ενέκρινε επίσης σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ και πρόταση σχετικά με την κοινή έκθεση για την απασχόληση 2025, όπου αναλύεται η εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση και των αρχών του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Το Συμβούλιο εξέδωσε τη σύσταση σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ ([9]) στις 13 Μαΐου 2025 και την κοινή έκθεση για την απασχόληση στις 10 Μαρτίου 2025.

(7) Στις 29 Ιανουαρίου 2025 η Επιτροπή δημοσίευσε την Πυξίδα Ανταγωνιστικότητας, ένα στρατηγικό πλαίσιο που αποσκοπεί στην ενίσχυση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας της ΕΕ κατά την επόμενη πενταετία. Σε αυτήν προσδιορίζονται οι τρεις επιταγές μετασχηματισμού της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης: i) καινοτομία· ii) απανθρακοποίηση και ανταγωνιστικότητα· και iii) ασφάλεια. Για να γεφυρωθεί το χάσμα καινοτομίας η ΕΕ έχει ως στόχο να ενισχύσει τη βιομηχανική καινοτομία,

([4]) Κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2021, για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΕΕ L 57 της 18.2.2021, σ. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([5]) Κανονισμός (ΕΕ) 2023/435 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2023, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241 όσον αφορά τα κεφάλαια για το REPowerEU στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, (ΕΕ) 2021/1060 και (ΕΕ) 2021/1755 και της οδηγίας 2003/87/ΕΚ (ΕΕ L 63 της 28.2.2023, σ. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([6]) Εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2021, για την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ιταλίας (ST 10160/2021).

([7]) Εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2023, για την τροποποίηση της εκτελεστικής απόφασης της 13ης Ιουλίου 2021, σχετικά με την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ιταλίας (ST 16051/2023).

([8]) Σύσταση του Συμβουλίου, της 21ης Ιανουαρίου 2025, για την έγκριση του εθνικού μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου της Ιταλίας (ΕΕ C, C/2025/651, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/651/oj).

([9]) Σύσταση του Συμβουλίου, της 13ης Μαΐου 2025, σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ (ΕΕ C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

να στηρίξει την ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων μέσω πρωτοβουλιών όπως η στρατηγική της ΕΕ για τις νεοφυείς επιχειρήσεις και την επέκτασή τους, και να προωθήσει την υιοθέτηση προηγμένων τεχνολογιών όπως η τεχνητή νοημοσύνη και η κβαντική υπολογιστική. Στο πλαίσιο της επιδίωξης μιας πιο πράσινης οικονομίας, η Επιτροπή παρουσίασε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την οικονομικά προσιτή ενέργεια και μια συμφωνία για καθαρή βιομηχανία, διασφαλίζοντας ότι η μετάβαση στην καθαρή ενέργεια θα παραμείνει οικονομικά αποδοτική και φιλική προς την ανταγωνιστικότητα, ιδίως για τους ενεργοβόρους τομείς, και θα αποτελεί μοχλό ανάπτυξης. Για να μειωθούν οι υπερβολικές εξαρτήσεις και να αυξηθεί η ασφάλεια η Ένωση δεσμεύτηκε να ενισχύσει τις παγκόσμιες εμπορικές εταιρικές σχέσεις, να διαφοροποιήσει τις αλυσίδες εφοδιασμού και να διασφαλίσει την πρόσβαση σε κρίσιμες πρώτες ύλες και καθαρές πηγές ενέργειας. Οι προτεραιότητες αυτές υποστηρίζονται από οριζόντιους παράγοντες διευκόλυνσης, δηλαδή την κανονιστική απλούστευση, την εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς, τη χρηματοδότηση της ανταγωνιστικότητας και μιας Ένωσης Αποταμιεύσεων και Επενδύσεων, την προώθηση δεξιοτήτων και ποιοτικών θέσεων εργασίας, και τον καλύτερο συντονισμό των πολιτικών της ΕΕ. Η Πυξίδα Ανταγωνιστικότητας ευθυγραμμίζεται με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, διασφαλίζοντας ότι οι οικονομικές πολιτικές των κρατών μελών συνάδουν με τους στρατηγικούς στόχους της Επιτροπής, ώστε να δημιουργείται μια ενοποιημένη προσέγγιση όσον αφορά την οικονομική διακυβέρνηση που να προωθεί τη βιώσιμη ανάπτυξη, την καινοτομία και την ανθεκτικότητα σε ολόκληρη την Ένωση.

(8) Το 2025 το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών εξακολουθεί να εξελίσσεται παράλληλα με την εφαρμογή του ΜΑΑ. Η πλήρης εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας εξακολουθεί να είναι απαραίτητη για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων πολιτικής στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, δεδομένου ότι τα σχέδια συμβάλλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του συνόλου ή σημαντικού υποσυνόλου των προκλήσεων που προσδιορίζονται στις σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις που εκδόθηκαν τα προηγούμενα έτη. Οι εν λόγω ειδικές ανά χώρα συστάσεις παραμένουν εξίσου σημαντικές για την αξιολόγηση των τροποποιημένων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας σύμφωνα με το άρθρο 21 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241.

(9) Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2025 καλύπτουν τις βασικές προκλήσεις οικονομικής πολιτικής οι οποίες δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς από τα μέτρα που περιλαμβάνονται στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών προκλήσεων που προσδιορίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις για την περίοδο 2019-2024.

(10) Στις 4 Ιουνίου 2025 η Επιτροπή δημοσίευσε την έκθεση χώρας 2025 για την Ιταλία. Αξιολόγησε την πρόοδο της Ιταλίας όσον αφορά την εφαρμογή των σχετικών ειδικών για τη χώρα συστάσεων και προέβη σε απολογισμό της υλοποίησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ιταλίας. Με βάση την ανάλυση αυτή, στην έκθεση χώρας προσδιορίζονται οι πλέον πιεστικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ιταλία. Αξιολόγησε επίσης την πρόοδο της Ιταλίας όσον αφορά την υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της Ένωσης για το 2030 ως προς την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και την πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.

(11) Η Επιτροπή διενήργησε εμπεριστατωμένη επισκόπηση βάσει του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 για την Ιταλία. Τα κύρια πορίσματα της αξιολόγησης των μακροοικονομικών ευπαθειών της Ιταλίας από την Επιτροπή για τους σκοπούς του εν λόγω κανονισμού δημοσιεύτηκαν στις 13 Μαΐου 2025 ([10]). Στις 4 Ιουνίου 2025 η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Ιταλία αντιμετωπίζει μακροοικονομικές ανισορροπίες. Ειδικότερα, οι ευπάθειες που σχετίζονται με το υψηλό δημόσιο χρέος και τη χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας, που έχουν διασυνοριακό αντίκτυπο, παραμένουν. Το 2024 ο δείκτης δημόσιου χρέους ήταν υψηλότερος από το προ της πανδημίας επίπεδο και αυξήθηκε, αντιστρέφοντας την καθοδική πορεία που είχε παρατηρηθεί την περίοδο μετά το 2020, παρότι το έλλειμμα μειώθηκε και επιτεύχθηκε πρωτογενές πλεόνασμα, καθώς ο ρυθμός αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ επιβραδύνθηκε σημαντικά και οι αυξητικές για το χρέος προσαρμογές αποθεμάτων-ροών αυξήθηκαν κατά πολύ λόγω της καθυστερημένης επίπτωσης που είχαν στον δανεισμό σε μετρητά οι εκπτώσεις φόρου για ανακαινίσεις κατοικιών των προηγούμενων ετών. Οι δείκτες της αγοράς εργασίας συνέχισαν να βελτιώνονται. Οι ιταλικές τράπεζες έχουν ενισχύσει σημαντικά την ποιότητα και την κερδοφορία των στοιχείων ενεργητικού τους· η έκθεσή τους σε κίνδυνο αθέτησης δημόσιου χρέους και το απόθεμα των δανείων με κρατική εγγύηση υποχώρησαν κάπως, αλλά παραμένουν σημαντικά. Ορισμένες πολιτικές έχουν ήδη αντιμετωπίσει τις ευπάθειες που εντοπίστηκαν, ωστόσο η συνεχής και αποτελεσματική υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων, ιδίως εκείνων του ΣΑΑ και του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου, σε συνδυασμό με έναν συνετό δημοσιονομικό προσανατολισμό, παραμένουν ζωτικής σημασίας. Η πλήρης εφαρμογή των μέτρων στο μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό-διαρθρωτικό σχέδιο της Ιταλίας έχει θεμελιώδη σημασία για να διασφαλιστεί ότι ο υψηλός δείκτης δημόσιου χρέους δεν θα αυξηθεί περαιτέρω μεσοπρόθεσμα. Έχουν εφαρμοστεί διάφορες πολιτικές για την προώθηση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, όπως η ενίσχυση της ετήσιας επανεξέτασης των δαπανών, η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, η μόνιμη μείωση του μη μισθολογικού κόστους εργασίας και η αναθεώρηση των φορολογικών δαπανών. Οι μεταρρυθμίσεις οδήγησαν επίσης σε σημαντική πρόοδο όσον αφορά το πλαίσιο αφερεγγυότητας και την αγορά μη εξυπηρετούμενων δανείων. Εκδόθηκε νόμος-πλαίσιο («Scale-up Act») για τη στήριξη της ανάπτυξης κεφαλαίων επιχειρηματικών συμμετοχών και την προώθηση της συμμετοχής θεσμικών επενδυτών. Τα μέτρα του ΣΑΑ στηρίζουν την αύξηση της παραγωγικότητας και συμβάλλουν στην περαιτέρω αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού της Ιταλίας, γεγονός που θα διευκολύνει την απομόχλευση του δημόσιου χρέους. Η αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων αυτών είναι ουσιαστικής σημασίας.

([10]) Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2025), Εμπεριστατωμένη επισκόπηση 2025 — Ιταλία, EUROPEAN ECONOMY, Institutional Paper 310.

Αξιολόγηση της ετήσιας έκθεσης προόδου

(12) Στις 21 Ιανουαρίου 2025 το Συμβούλιο συνέστησε τους ακόλουθους μέγιστους ρυθμούς αύξησης των καθαρών δαπανών για την Ιταλία: 1,3 % το 2025, 1,6 % το 2026, 1,9 % το 2027, 1,7 % το 2028 και 1,5 % το 2029, που αντιστοιχούν στους μέγιστους σωρευτικούς ρυθμούς αύξησης που υπολογίστηκαν με το 2023 ως έτος αναφοράς, ήτοι - 0,7 % το 2025, 0,9 % το 2026, 2,8 % το 2027, 4,6 % το 2028 και 6,2 % το 2029. Κατά την περίοδο 2025-2026, αυτοί οι μέγιστοι ρυθμοί αύξησης των καθαρών δαπανών συμπίπτουν με τη διορθωτική πορεία σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΚ) 1467/97 του Συμβουλίου ([11]), όπως συνέστησε το Συμβούλιο στις 21 Ιανουαρίου 2025 προκειμένου να τερματιστεί η κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος ([12]). Στις 30 Απριλίου 2025 η Ιταλία υπέβαλε την ετήσια έκθεση προόδου της ([13]) σχετικά με τα μέτρα που έλαβε ανταποκρινόμενη στη σύσταση του Συμβουλίου της 21ης Ιανουαρίου 2025 με σκοπό τον τερματισμό της κατάστασης υπερβολικού ελλείμματος, την υλοποίηση του συνόλου των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στις οποίες στηρίζεται η παράταση της περιόδου προσαρμογής και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που ανταποκρίνονται στις κύριες προκλήσεις οι οποίες προσδιορίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η ετήσια έκθεση προόδου αντικατοπτρίζει επίσης την εξαμηνιαία έκθεση της Ιταλίας σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την υλοποίηση του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας σύμφωνα με το άρθρο 27 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241.

(13) Ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και οι επιπτώσεις του αποτελούν πρόκληση για την ίδια την ύπαρξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή συνέστησε στα κράτη μέλη να ενεργοποιήσουν την εθνική ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης με συντονισμένο τρόπο για να στηρίξουν τις προσπάθειες της ΕΕ να επιτύχει ταχεία και σημαντική αύξηση των αμυντικών δαπανών, και η πρόταση αυτή έγινε δεκτή με ικανοποίηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 6ης Μαρτίου 2025.

(14) Με βάση στοιχεία επικυρωμένα από την Eurostat ([14]), το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης της Ιταλίας μειώθηκε από 7,2 % του ΑΕΠ το 2023 σε 3,4 % το 2024, ενώ το χρέος της γενικής κυβέρνησης αυξήθηκε από 134,6 % του ΑΕΠ στα τέλη του 2023 σε 135,3 % στα τέλη του 2024. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Επιτροπής, οι εξελίξεις αυτές αντιστοιχούν σε ρυθμό αύξησης των καθαρών δαπανών - 2,2 % το 2024. Στην ετήσια έκθεση προόδου 2025, η Ιταλία εκτιμά την αύξηση των καθαρών δαπανών το 2024 σε - 2,1 %. Με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός ([15]), ο οποίος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται σε εθνικό και σε ενωσιακό επίπεδο, ήταν συσταλτικός, ίσος με 3,2 % του ΑΕΠ, το 2024.

(15) Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση προόδου, το μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι δημοσιονομικές προβολές της Ιταλίας προβλέπει αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ ύψους 0,6 % το 2025 και 0,8 % το 2026, ενώ ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 2,1 % το 2025 και 1,9 % το 2026. Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, το πραγματικό ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 0,7 % το 2025 και κατά 0,9 % το 2026, και ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ θα διαμορφωθεί σε 1,8 % το 2025 και 1,5 % το 2026.

(16) Στην ετήσια έκθεση προόδου το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης αναμένεται να μειωθεί σε 3,3 % του ΑΕΠ το 2025, ενώ ο λόγος του χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί σε 136,6 % έως τα τέλη του 2025. Οι εξελίξεις αυτές αντιστοιχούν σε αύξηση των καθαρών δαπανών κατά 1,3 % το 2025. Στις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης υπολογίζεται στο 3,3 % του ΑΕΠ το 2025. Η μείωση του ελλείμματος το 2025 αντικατοπτρίζει κυρίως αύξηση του πρωτογενούς πλεονάσματος (σε 0,6 % του ΑΕΠ, από 0,4 % το 2024) και αμετάβλητες δαπάνες για τόκους ως ποσοστό του ΑΕΠ. Ειδικότερα, η αύξηση του πρωτογενούς πλεονάσματος οφείλεται στην έντονη αύξηση των εσόδων, η οποία εξακολουθεί να επωφελείται από τις θετικές επιδόσεις της αγοράς εργασίας, υπεραντισταθμίζοντας τη μόνιμη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης του εργατικού δυναμικού και την αύξηση των κεφαλαιουχικών δαπανών. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Επιτροπής, οι εξελίξεις αυτές αντιστοιχούν σε αύξηση των καθαρών δαπανών κατά 1,2 % το 2025. Με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός, ο οποίος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται σε εθνικό και σε ενωσιακό επίπεδο, προβλέπεται να είναι εν γένει ουδέτερος το 2025. Ο λόγος του χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί στο 136,7 % έως τα τέλη του 2025. Η αύξηση του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ το 2025 αποτυπώνει κυρίως τις σημαντικές δανειοληπτικές ανάγκες που σχετίζονται με την καθυστερημένη ταμειακή επίπτωση των πιστώσεων φόρου για ανακαινίσεις κατοικιών που επηρέασαν τα ελλείμματα των προηγούμενων ετών.

([11]) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 1997 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (ΕΕ L 209 της 2.8.1997, σ. 6).

([12]) Σύσταση του Συμβουλίου προκειμένου να τερματιστεί η κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος στην Ιταλία (ST 5035/25).

([13]) Οι ετήσιες εκθέσεις προόδου για το 2025 είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([14]) Eurostat — Δείκτες ευρώ, 22.4.2025.

([15]) Ο δημοσιονομικός προσανατολισμός ορίζεται ως μέτρο της ετήσιας μεταβολής της υποκείμενης δημοσιονομικής θέσης της γενικής κυβέρνησης. Αποσκοπεί στην αξιολόγηση της οικονομικής ώθησης που απορρέει από τις δημοσιονομικές πολιτικές, τόσο αυτές που χρηματοδοτούνται σε εθνικό επίπεδο όσο και αυτές που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Ο δημοσιονομικός προσανατολισμός μετράται ως η διαφορά μεταξύ i) της μεσοπρόθεσμης δυνητικής ανάπτυξης και ii) της μεταβολής των πρωτογενών δαπανών, εκτός των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων και συμπεριλαμβανομένων των δαπανών που χρηματοδοτούνται με μη επιστρεπτέα στήριξη (επιχορηγήσεις) από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και άλλα ταμεία της Ένωσης.

(17) Δαπάνες γενικής κυβέρνησης ύψους 0,6 % του ΑΕΠ αναμένεται να χρηματοδοτηθούν με μη επιστρεπτέα στήριξη («επιχορηγήσεις») από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας το 2025, έναντι 0,2 % του ΑΕΠ το 2024, σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής. Οι δαπάνες που χρηματοδοτούνται από μη επιστρεπτέα στήριξη του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας καθιστούν δυνατή την πραγματοποίηση επενδύσεων υψηλής ποιότητας και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν την παραγωγικότητα χωρίς άμεσο αντίκτυπο στο ισοζύγιο και το χρέος της γενικής κυβέρνησης της Ιταλίας.

(18) Οι αμυντικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης στην Ιταλία ανήλθαν στο 1,4 % του ΑΕΠ το 2021 και στο 1,2 % του ΑΕΠ τόσο το 2022 όσο και το 2023 ([16]). Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, οι αμυντικές δαπάνες προβλέπεται να ανέλθουν στο 1,3 % του ΑΕΠ το 2024 και το 2025. Αυτό αντιστοιχεί σε μείωση κατά 0,1 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ σε σύγκριση με το 2021.

(19) Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, οι καθαρές δαπάνες της Ιταλίας προβλέπεται να αυξηθούν κατά 1,2 % το 2025 και να μειωθούν κατά 1,0 % σωρευτικά το 2024 και το 2025. Με βάση τις εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής, η αύξηση των καθαρών δαπανών της Ιταλίας το 2025 προβλέπεται να είναι χαμηλότερη από τον συνιστώμενο μέγιστο ρυθμό αύξησης που καθορίζεται από τη διορθωτική πορεία, τόσο σε ετήσια βάση όσο και κατά την εξέταση του 2024 και του 2025 από κοινού. Ως εκ τούτου, η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος για την Ιταλία αναστέλλεται.

(20) Στην ετήσια έκθεση προόδου το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης προβλέπεται να μειωθεί σε 2,8 % του ΑΕΠ το 2026, ενώ ο λόγος του χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ προβλέπεται να αυξηθεί σε 137,6 % έως τα τέλη του 2026. Στην ετήσια έκθεση προόδου, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης προβλέπεται να μειωθεί στο 2,6 % του ΑΕΠ το 2027. Αντίστοιχα, ο λόγος του χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ προβλέπεται να μειωθεί σε 137,4 % το 2027. Με βάση τα μέτρα πολιτικής που ήταν γνωστά κατά την καταληκτική ημερομηνία των προβλέψεων, οι εαρινές προβλέψεις 2025 της Επιτροπής προβλέπουν έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης ίσο με 2,9 % του ΑΕΠ το 2026. Η μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης το 2026 αντικατοπτρίζει περαιτέρω αύξηση του πρωτογενούς πλεονάσματος (σε 1,1 % του ΑΕΠ), κυρίως λόγω της μείωσης των επιδοτήσεων για επενδύσεις, η οποία αντισταθμίζεται εν μέρει από την οριακή αύξηση των δαπανών για τόκους. Οι εξελίξεις αυτές αντιστοιχούν σε αύξηση των καθαρών δαπανών κατά 1,5 % το 2026. Με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός, ο οποίος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρηματοδοτούνται σε εθνικό και σε ενωσιακό επίπεδο, προβλέπεται να είναι εν γένει ουδέτερος το 2026. Σύμφωνα με τις προβολές της Επιτροπής, ο λόγος του χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ θα αυξηθεί στο 138,2 % έως τα τέλη του 2026. Η αύξηση του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ το 2026 αποτυπώνει κυρίως την καθυστερημένη ταμειακή επίπτωση των πιστώσεων φόρου για τις ανακαινίσεις κατοικιών.

(21) Η σύσταση για την έγκριση του μεσοπρόθεσμου σχεδίου της Ιταλίας προσδιορίζει το σύνολο των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στις οποίες στηρίζεται η παράταση της περιόδου προσαρμογής, καθώς και χρονοδιάγραμμα για την υλοποίησή τους. Οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις περιλαμβάνουν υφιστάμενα και ενισχυμένα μέτρα από το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, καθώς και πρόσθετες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις στους τομείς της αστικής δικαιοσύνης, της φορολογίας, συμπεριλαμβανομένων της φορολογικής συμμόρφωσης και της φοροδιαφυγής, του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, της δημόσιας διοίκησης, της παιδικής φροντίδας και της αποδοτικότητας των δημόσιων δαπανών, καθώς και στον τομέα που σχετίζεται με τον εξορθολογισμό των κρατικών επιχειρήσεων. Λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών που παρασχέθηκαν από την Ιταλία στην ετήσια έκθεση προόδου της, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις στις οποίες στηρίζεται η παράταση και οι οποίες έπρεπε να πραγματοποιηθούν έως την 30ή Απριλίου, έχουν υλοποιηθεί ή βρίσκονται επί του παρόντος υπό αξιολόγηση στο πλαίσιο αιτήματος πληρωμής βάσει του ΜΑΑ.

Βασικές προκλήσεις πολιτικής

(22) Η Ιταλία είναι ένα από τα κράτη μέλη με τον γηραιότερο πληθυσμό, το χαμηλότερο ποσοστό γεννήσεων και υψηλότερη από τον μέσο όρο ηλικία των γυναικών που γεννούν το πρώτο παιδί τους. Το μεταναστευτικό ισοζύγιο παραμένει θετικό, αλλά δεν αντισταθμίζει πλέον το χαμηλό ποσοστό γεννήσεων. Ως εκ τούτου, ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας εξακολουθεί να συρρικνώνεται, περιορίζοντας τη δυνητική ανάπτυξη. Η καλή διαχείριση των νόμιμων μεταναστευτικών οδών θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τη δημογραφική συρρίκνωση, ιδίως βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα. Τα επόμενα έτη, οι σημαντικές δημοσιονομικές πιέσεις αναμένεται να επηρεάσουν αρνητικά τα δημόσια οικονομικά, συμπεριλαμβανομένου του αυξανόμενου κόστους που σχετίζεται με τις δημογραφικές εξελίξεις. Ειδικότερα, οι δημόσιες δαπάνες στην Ιταλία κατευθύνονται προς την κοινωνική προστασία (το 2024, το 20,3 % του ΑΕΠ και το 43,6 % των πρωτογενών δαπανών), κατάσταση η οποία είναι δύσκολο να διατηρηθεί ενόψει των δημογραφικών πιέσεων. Επιπλέον, οι συνταξιοδοτικές δαπάνες της Ιταλίας είναι από τις υψηλότερες στην ΕΕ, γεγονός που καθιστά δυσκολότερη τη συγκράτηση των δημόσιων δαπανών. Μολονότι η πλήρης εφαρμογή της μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού συστήματος του 2011 θα μειώσει σταδιακά την επιβάρυνση, αυτή αναμένεται ακόμη να αυξηθεί μεσοπρόθεσμα λόγω των δημογραφικών τάσεων και των επιπτώσεων των συστημάτων πρόωρης συνταξιοδότησης. Απαιτείται συντονισμένη προσπάθεια για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των δημόσιων δαπανών, με βάση τα μέτρα που σχεδιάζει η Ιταλία στο οικείο μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό-διαρθρωτικό σχέδιο.

([16]) Eurostat, δημόσιες δαπάνες βάσει της ταξινόμησης των κρατικών λειτουργιών (COFOG). Λόγω μεθοδολογικών διαφορών μεταξύ των ορισμών της COFOG και του ΝΑΤΟ, οι δαπάνες που βασίζονται στον ορισμό της COFOG ενδέχεται να διαφέρουν από τις δαπάνες που βασίζονται στον ορισμό του ΝΑΤΟ.

(23) Τα φορολογικά έσοδα της Ιταλίας σε σχέση με το ΑΕΠ είναι σχετικά υψηλά σε σύγκριση με τα ομότιμα κράτη μέλη, ενώ η κύρια συμβολή προέρχεται από τη φορολόγηση της εργασίας. Το μη μισθολογικό κόστος εργασίας παραμένει σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, παρά τα μέτρα που εγκρίθηκαν. Τα ειδικά καθεστώτα και το ευρύ φάσμα φορολογικών δαπανών, συμπεριλαμβανομένου του φόρου προστιθέμενης αξίας, καθιστούν το φορολογικό σύστημα εξαιρετικά περίπλοκο και διαβρώνουν τη φορολογική βάση, με αποτέλεσμα σημαντική απώλεια εσόδων. Η μετατόπιση της τρέχουσας υψηλής φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας σε άλλες υποχρησιμοποιούμενες πηγές εσόδων που είναι λιγότερο επιζήμιες για την ανάπτυξη θα συμβάλει στην αύξηση του οικονομικού δυναμικού της Ιταλίας. Επιπλέον, οι φόροι επί της ενέργειας δεν έχουν σχεδιαστεί για να ενθαρρύνουν τη μετάβαση σε καθαρές τεχνολογίες. Τέλος, η φοροδιαφυγή παραμένει υψηλή, αν και τα φιλόδοξα αντίμετρα που ελήφθησαν τα τελευταία χρόνια, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, αποφέρουν καρπούς. Ταυτόχρονα, πρόσφατα μέτρα παρόμοια με τις φορολογικές αμνηστίες κινδυνεύουν να είναι αντιπαραγωγικά όσον αφορά τη φορολογική συμμόρφωση, ενώ το σύστημα προηγούμενης συμφωνίας μεταξύ της διοίκησης και των μικρών επιχειρήσεων σχετικά με τις φορολογικές υποχρεώσεις τους χρήζει στενής παρακολούθησης. Οι αντικειμενικές αξίες εξακολουθούν να μη συνάδουν με τις τρέχουσες αγοραίες αξίες, δεδομένου ότι δεν έχουν ακόμη επικαιροποιηθεί πλήρως και διεξοδικά. Το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό-διαρθρωτικό σχέδιο αντιμετωπίζει εν μέρει το ζήτημα αυτό με την επικαιροποίηση των κτηματολογίων για ορισμένα ακίνητα, ως πρώτο βήμα στο πλαίσιο μιας ευρύτερης μεταρρύθμισης των σχετικών με τη στέγαση πολιτικών.

(24) Σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241 και το παράρτημα V κριτήριο 2.2 του εν λόγω κανονισμού, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει εκτεταμένο σύνολο αλληλοενισχυόμενων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που πρέπει να υλοποιηθούν έως το 2026. Αυτές αναμένεται να συμβάλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του συνόλου ή σημαντικού υποσυνόλου των προκλήσεων που προσδιορίζονται στις σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις. Εντός αυτού του αυστηρού χρονικού πλαισίου, είναι αναγκαίο να οριστικοποιηθεί η αποτελεσματική υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας προκειμένου να ενισχυθεί η μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της Ιταλίας μέσω της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, με παράλληλη διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η ανακοίνωση της Επιτροπής «NextGenerationEU — Ο δρόμος προς το 2026», η οποία εκδόθηκε στις 4 Ιουνίου 2025, αποσαφηνίζει το εφαρμοστέο χρονοδιάγραμμα για τη λήξη του μηχανισμού και παρέχει καθοδήγηση στα κράτη μέλη για τη βελτιστοποίηση της εφαρμογής του έως τις 31 Αυγούστου 2026, μεταξύ άλλων σχετικά με τον τρόπο περαιτέρω εξορθολογισμού των οικείων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), καθορίζει τις βασικές επιλογές που πρέπει να εξεταστούν κατά την αναθεώρησή τους, και τονίζει τη σημασία του προσεκτικού κοινού σχεδιασμού ενόψει της υποβολής των τελευταίων αιτήσεων πληρωμής το 2026. Η Ιταλία έχει ήδη σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων στο οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, με 63 % των κονδυλίων να έχουν εκταμιευτεί. Για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας έως τον Αύγουστο του 2026 είναι αναγκαίο η Ιταλία να επιταχύνει την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων αντιμετωπίζοντας τις σχετικές προκλήσεις. Η Ιταλία θα ωφεληθεί από την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, καθώς και από τον έγκαιρο εντοπισμό και αντιμετώπιση πιθανών καθυστερήσεων. Η συστηματική συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών, των κοινωνικών εταίρων, της κοινωνίας των πολιτών και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων μερών παραμένει αναγκαία προκειμένου να διασφαλιστεί η ευρεία οικειοποίηση της επιτυχούς υλοποίησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

(25) Η εφαρμογή των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής, τα οποία περιλαμβάνουν στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο + (ΕΚΤ +), έχει επιταχυνθεί στην Ιταλία. Είναι σημαντικό να συνεχιστούν οι προσπάθειες για τη διασφάλιση της ταχείας εφαρμογής των εν λόγω προγραμμάτων, ενώ παράλληλα να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπός τους επιτόπου. Η Ιταλία λαμβάνει ήδη μέτρα στο πλαίσιο των οικείων προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης, με παράλληλη ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Ταυτόχρονα, η Ιταλία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στο πλαίσιο της βιομηχανικής μετάβασης, την επιτάχυνση της ενεργειακής μετάβασης, την αύξηση της ανθεκτικότητας των υδάτων, ιδίως στις νότιες περιφέρειες και τη στέγαση, ιδίως σε μητροπολιτικές πόλεις και πόλεις με πολλούς τουρίστες και μεγάλο φοιτητικό πληθυσμό. Επιπλέον, η χώρα αντιμετωπίζει προκλήσεις όσον αφορά την ενίσχυση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού της για την κάλυψη των εξελισσόμενων αναγκών των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης της συμμετοχής στην εκπαίδευση ενηλίκων και της προώθησης της ένταξης υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην αγορά εργασίας, όπως οι γυναίκες, οι νέοι και τα άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Σύμφωνα με το άρθρο 18 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ([17]), η Ιταλία οφείλει —στο πλαίσιο της ενδιάμεσης επανεξέτασης των ταμείων της πολιτικής συνοχής— να επανεξετάζει κάθε πρόγραμμα λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, τις προκλήσεις που προσδιορίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του 2024. Οι προτάσεις της Επιτροπής που εκδόθηκαν την 1η Απριλίου 2025 ([18]) παρατείνουν την προθεσμία για την υποβολή αξιολόγησης —για κάθε πρόγραμμα— των αποτελεσμάτων της ενδιάμεσης επανεξέτασης πέραν της 31ης Μαρτίου 2025. Παρέχουν επίσης δυνατότητες ευελιξίας για την επιτάχυνση της υλοποίησης των προγραμμάτων και κίνητρα για τα κράτη μέλη ώστε να διαθέσουν πόρους της πολιτικής συνοχής σε πέντε στρατηγικούς τομείς προτεραιότητας της Ένωσης, και συγκεκριμένα την ανταγωνιστικότητα στις στρατηγικές τεχνολογίες,

([17]) Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 2021, για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων (ΕΕ L 231 της 30.6.2021, σ. 159).

([18]) Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/1058 και (ΕΕ) 2021/1056 όσον αφορά ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση στρατηγικών προκλήσεων στο πλαίσιο της ενδιάμεσης επανεξέτασης — COM (2025) 123 final.

την άμυνα, τη στέγαση, την ανθεκτικότητα των υδάτων και την ενεργειακή μετάβαση, καθώς και σε επενδύσεις για δεξιότητες σε τομείς προτεραιότητας, διατηρώντας παράλληλα στα προγράμματα του ΕΚΤ+ την έμφαση στα άτομα που βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση.

(26) Η πλατφόρμα στρατηγικών τεχνολογιών για την Ευρώπη (STEP) παρέχει την ευκαιρία για επενδύσεις σε μια βασική στρατηγική προτεραιότητα της ΕΕ μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς της. Η STEP διοχετεύεται μέσω 11 υφιστάμενων ταμείων της ΕΕ. Τα κράτη μέλη μπορούν να συμβάλουν και αυτά στο πρόγραμμα InvestEU για τη στήριξη επενδύσεων σε τομείς προτεραιότητας. Η Ιταλία θα μπορούσε να αξιοποιήσει με βέλτιστο τρόπο τις πρωτοβουλίες αυτές για να στηρίξει την ανάπτυξη ή την παραγωγή κρίσιμων τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένων καθαρών και αποδοτικών ως προς τη χρήση των πόρων τεχνολογιών.

(27) Πέρα από τις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις στις οποίες ανταποκρίνονται το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και άλλα ταμεία της ΕΕ, η Ιταλία θα πρέπει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις εναπομένουσες προκλήσεις που σχετίζονται με την έρευνα και την καινοτομία, την ενέργεια, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, τη βιομηχανική πολιτική και τον ανταγωνισμό, την αγορά εργασίας, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, καθώς και τη δικαιοσύνη και τη δημόσια διοίκηση.

(28) Παρά τις επενδύσεις στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου, το δυναμικό καινοτομίας και ανάπτυξης της Ιταλίας παρεμποδίζεται από τις περιορισμένες επενδύσεις για την Ε&Α τόσο από τον ιδιωτικό όσο και από τον δημόσιο τομέα. Το 2023, οι επιχειρηματικές δαπάνες για την Ε&Α ανήλθαν μόλις στο 0,76 % του ΑΕΠ, πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (1,49 %). Το πλαίσιο κινήτρων της Ιταλίας για Ε&Α είναι λιγότερο ολοκληρωμένο και γενναιόδωρο από εκείνο των ομότιμων κρατών μελών της ΕΕ και θα επωφελούνταν από μια πιο στρατηγική κατανομή των υφιστάμενων πόρων προς την καινοτομία και τις συνεργασίες δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει διάφορες πρωτοβουλίες για τη στήριξη της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και πανεπιστημίων, οι οποίες, ωστόσο, θα ωφελούνταν από τη μείωση του κατακερματισμού και από την ύπαρξη συνεκτικής εθνικής διακυβέρνησης. Οι δημόσιες συμβάσεις καινοτομίας ([19]) μπορούν επίσης να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην τόνωση της ζήτησης για καινοτομία. Για να είναι αποτελεσματικές, θα απαιτηθεί εθνικό σχέδιο δράσης για τη στήριξη της αυξανόμενης χρήσης του εν λόγω εργαλείου, συμπεριλαμβανομένων δεσμευτικών στόχων όσον αφορά τις δαπάνες, κατά περίπτωση. Η ικανότητα καινοτομίας της Ιταλίας περιορίζεται από διαρθρωτικούς παράγοντες, ιδίως από το μέγεθος των επιχειρήσεων. Στις μικρές επιχειρήσεις (με λιγότερους από 20 εργαζομένους) αναλογεί το 32,5 % του συνολικού επιχειρηματικού κύκλου εργασιών (μέσος όρος της ΕΕ: 22,9 %), ενώ οι μεγάλες επιχειρήσεις (με 250 ή περισσότερους εργαζομένους) —οι οποίες έχουν μεγαλύτερες οικονομίες κλίμακας, μεγαλύτερες επενδύσεις στην Ε&Α και ευκολότερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση— αντιπροσωπεύουν μόλις το 37,5 % (μέσος όρος της ΕΕ: 51,1 %). Η προώθηση της επέκτασης των νεοφυών επιχειρήσεων και της συγκέντρωσης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) θα συμβάλει στην αύξηση των επενδύσεων στην έρευνα και την καινοτομία και στην τόνωση της παραγωγικότητας. Οι κεφαλαιαγορές της Ιταλίας θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω, με σκοπό την αύξηση των νέων εισαγωγών στην κύρια χρηματιστηριακή αγορά.

Αυτό θα προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες ενοποίησης για τις εγχώριες επιχειρήσεις και μεγαλύτερη πρόσβαση στον άνω του μέσου όρου πλούτο των ιταλικών νοικοκυριών. Η πρόσβαση σε μη τραπεζική χρηματοδότηση είναι περιορισμένη για τις καινοτόμες επιχειρήσεις, δεδομένου ότι η εγχώρια αγορά επιχειρηματικών κεφαλαίων και κεφαλαίων ανάπτυξης εξακολουθεί να είναι ανεπαρκώς ανεπτυγμένη, αν και βρίσκεται σε τροχιά ανάπτυξης. Τα μέτρα του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας που παρέχουν πρόσθετη δημόσια στήριξη σε επιχειρηματικά κεφάλαια και σχεδιάζουν ένα πλαίσιο για την προσέλκυση θεσμικών επενδυτών αποτελούν ένα πρώτο βήμα για την υπέρβαση αυτών των περιορισμών. Ωστόσο, οι σχετικά λιγότερο ανεπτυγμένες κεφαλαιαγορές περιορίζουν τις επιλογές εξόδου για τους επενδυτές ιδιωτικών κεφαλαίων και επιχειρηματικών κεφαλαίων, επιτείνοντας περαιτέρω την έλλειψη πηγών χρηματοδότησης για την καινοτομία, η οποία αποτελεί βασικό συστατικό για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Η προώθηση της πρόσβασης των καινοτόμων επιχειρήσεων σε μη τραπεζική χρηματοδότηση απαιτεί περαιτέρω δράση για τη στήριξη των αρχικών δημόσιων προσφορών (IPO) και την ανάπτυξη ενός δυναμικού οικοσυστήματος για επιχειρηματικά κεφάλαια και κεφάλαια ανάπτυξης. Πρόκειται κυρίως για την τόνωση της συμμετοχής εγχώριων θεσμικών επενδυτών και μεγάλων εταιρειών σε αγορές μετοχών τόσο εισηγμένων όσο και μη εισηγμένων. Τέλος, το ερευνητικό και πανεπιστημιακό σύστημα της Ιταλίας είναι ζωτικής σημασίας για την καινοτομία, αλλά αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις. Η χρηματοδότηση για τη μεταδευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει αυξηθεί τα τελευταία δύο έτη, λαμβανομένου επίσης υπόψη και του μεγάλου όγκου πόρων που διατίθενται για παρεμβάσεις σε υποδομές. Τα τελευταία χρόνια διοργανώνονται συχνότερα εθνικές ανταγωνιστικές προσκλήσεις υποβολής έργων. Η εκτεταμένη χρήση συμβάσεων ορισμένου χρόνου χωρίς εξασφάλιση μονιμότητας για τους ερευνητές, σε συνδυασμό με την αργή και αβέβαιη εξέλιξη της σταδιοδρομίας, έχει αντιμετωπιστεί με αρκετές εν εξελίξει διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που προωθούν τόσο την προσέλκυση όσο και τη διατήρηση ταλαντούχων ερευνητών. Επιπλέον, τα περιορισμένα κίνητρα που παρέχονται σε πανεπιστήμια και ερευνητές για την εμπορική αξιοποίηση της έρευνας αποτελούν φραγμό για τα αποτελέσματα της καινοτομίας. Τα γραφεία μεταφοράς τεχνολογίας, αν και παρουσιάζουν βελτίωση, παραμένουν σχετικά μικρής κλίμακας και δεν διαθέτουν επαρκείς ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους για να στηρίξουν τη μετατροπή των αποτελεσμάτων της έρευνας σε νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Οι συνέργειές τους με επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων θα μπορούσαν επίσης να βελτιωθούν.

([19]) Σύμφωνα με την καθοδήγηση τη Επιτροπής C(2018)3051, ο όρος «δημόσια σύμβαση καινοτομίας» αναφέρεται σε κάθε δημόσια σύμβαση η οποία εμπερικλείει μία ή και τις δύο ακόλουθες πτυχές: αγορά της διαδικασίας καινοτομίας —ερευνητικές υπηρεσίες και υπηρεσίες ανάπτυξης— με (μερικά) αποτελέσματα· αγορά των αποτελεσμάτων καινοτομίας που έχουν δημιουργηθεί από άλλους. Ως εκ τούτου, οι δημόσιες συμβάσεις καινοτομίας καλύπτουν τόσο τις δημόσιες συμβάσεις Ε&Α, όσο και τις δημόσιες συμβάσεις καινοτόμων λύσεων, καθώς και τις δημόσιες συμβάσεις που αγοράζουν συνδυασμό τόσο της Ε&Α όσο και των καινοτόμων λύσεων που προκύπτουν.

(29) Η Ιταλία θα επωφεληθεί από μια εθνική βιομηχανική στρατηγική για την καθοδήγηση της κατανομής των δημόσιων πόρων, τη στήριξη στρατηγικών τεχνολογιών και την προώθηση της ανάπτυξης του Νότου. Μολονότι η έγκριση της Πράσινης Βίβλου και του στρατηγικού σχεδίου για την ειδική οικονομική ζώνη έχουν δρομολογήσει εκ νέου τον δημόσιο διάλογο για τη βιομηχανική ανάπτυξη, η έγκριση πολλαπλών βιομηχανικών σχεδίων με διαφορετική διακυβέρνηση, η έλλειψη συντονισμού και η ύπαρξη περισσότερων από 2 000 μέτρων παροχής κινήτρων δεν κινούνται προς την κατεύθυνση μιας σαφούς εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής. Στο υφιστάμενο πλαίσιο, ο προσδιορισμός στρατηγικών τομέων δεν λαμβάνει υπόψη τις νέες βιομηχανικές τάσεις και τεχνολογίες και η έλλειψη εδαφικής διάστασης περιορίζει την αναπτυξιακή στρατηγική για βασικές βιομηχανικές περιοχές. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στο πλαίσιο της μείωσης της εθνικής βιομηχανικής παραγωγής και των σημαντικών περιφερειακών ανισοτήτων, ενώ ο Νότος υστερεί όσον αφορά την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα. Η βιομηχανική στρατηγική θα ωφεληθεί από τον καλύτερο συντονισμό με τον σχεδιασμό επενδύσεων σε υποδομές, ενώ παράλληλα τα μέτρα πολιτικής για την προώθηση της κατάρτισης και των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας θα πρέπει να ενσωματωθούν στο ευρύτερο εθνικό βιομηχανικό όραμα, μεταξύ άλλων με την ευθυγράμμιση των δημόσιων επενδύσεων που στοχεύουν σε στρατηγικούς τομείς.

(30) Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου, η Ιταλία υλοποιεί φιλόδοξη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, η οποία αναμένεται να εκσυγχρονίσει τη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων, να βελτιώσει την παροχή υπηρεσιών και να ενισχύσει τη διοικητική ικανότητα σε κεντρικό και υποεθνικό επίπεδο. Οι βασικές πτυχές αυτής της μεταρρύθμισης και της δέσμευσης στο πλαίσιο του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου περιλαμβάνουν: i) την εισαγωγή και την ενίσχυση του ολοκληρωμένου σχεδίου οργανωτικής δραστηριότητας (PIAO), το οποίο παρέχει ολοκληρωμένη εικόνα των επιπέδων στελέχωσης, δεξιοτήτων και αναγκών δυναμικότητας κάθε διοίκησης· ii) μια κεντρική ψηφιακή πύλη για τις προσλήψεις που βασίζεται σε τυποποιημένα επαγγελματικά προφίλ (inPA)· iii) μια εθνική πλατφόρμα για την κατάρτιση και την επανειδίκευση δημόσιων υπαλλήλων (Syllabus)· και iv) τη δημοσίευση μιας νέας ψηφιακής πλατφόρμας (Minerva), που θα προάγει τη διαλειτουργικότητα. Η ανάπτυξη μιας προσέγγισης όσον αφορά τον προγραμματισμό του εργατικού δυναμικού με βάση τα δεδομένα, η οποία θα στηρίζεται στην ενσωμάτωση αυτών των εργαλείων θα ωφελήσει περαιτέρω την αποτελεσματικότητα της ιταλικής δημόσιας διοίκησης. Θα δίνει τη δυνατότητα στις διοικήσεις, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, να καταγράφουν τις συγκεκριμένες ελλείψεις ικανοτήτων τους και να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, είτε μέσω προσλήψεων είτε μέσω στοχευμένης κατάρτισης. Η προσέγγιση αυτή θα μπορούσε να βοηθήσει τις κεντρικές διοικήσεις να σχεδιάσουν μέτρα στήριξης που είναι καλύτερα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των επιμέρους διοικήσεων, να ενισχύσουν τον συντονισμό και να καταστήσουν αποτελεσματικότερη την παροχή δημόσιων υπηρεσιών.

(31) Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου, η Ιταλία υλοποιεί σημαντική μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος, η οποία αποσκοπεί στη μείωση των συσσωρευμένων υποθέσεων και του χρόνου εκδίκασης σε αστικές και ποινικές διαδικασίες. Η δημιουργία δικαστικών γραφείων (uffici del processo), καθώς και η ψηφιοποίηση των δικών, που παρέχουν οργανωτική και νομική υποστήριξη στους δικαστές, έχουν συμβάλει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δικαστηρίων. Ωστόσο, εξακολουθούν να παρουσιάζονται προβλήματα. Παρόλο που ο χρόνος εκδίκασης αστικών και εμπορικών υποθέσεων σε πρωτοβάθμια δικαστήρια παρουσιάζει μείωση από το 2020, παραμένει μεταξύ των μεγαλύτερων στην ΕΕ. Σύμφωνα με τη δέσμευση στο πλαίσιο του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου, η θεσμοθέτηση και η ενίσχυση των δικαστικών γραφείων και η θέσπιση διαρθρωτικών κινήτρων για τα δικαστήρια βάσει επιδόσεων θα συμβάλουν στην περαιτέρω αύξηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος.

(32) Οι καλύτεροι όροι-πλαίσιο για τον ανταγωνισμό θα καταστήσουν δυνατή την αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων και θα οδηγήσουν σε βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας. Η αύξηση του ανταγωνισμού και η βελτίωση των τομεακών ρυθμίσεων θα ωφελήσουν επίσης τους καταναλωτές. Στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η Ιταλία έχει σημειώσει ικανοποιητική πρόοδο σε ορισμένους σημαντικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων της ενέργειας, των μεταφορών και του οικοσυστήματος νεοφυών επιχειρήσεων, καθώς και μέσω του εκσυγχρονισμού των εθνικών κανόνων για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων. Η μεταρρύθμιση των τοπικών δημόσιων υπηρεσιών στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας έχει καταστήσει την ανάθεση συμβάσεων πιο ανταγωνιστική, αλλά απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την αύξηση της παρακολούθησης της διαχείρισης των υπηρεσιών και τη διασφάλιση της παροχής ποιοτικών υπηρεσιών σε όλους τους χρήστες. Απαιτούνται επίσης περαιτέρω νομοθετικές πρωτοβουλίες για: i) το λιανικό εμπόριο, ιδίως όσον αφορά τους κανόνες για το άνοιγμα καταστημάτων και την προώθηση πωλήσεων· ii) τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, ιδίως για την άρση των μη αναλογικών περιορισμών· και iii) τον σιδηροδρομικό τομέα, όπου η ανάθεση περιφερειακών και υπεραστικών συμβάσεων πρέπει να είναι ανοικτή στον ανταγωνισμό. Τέλος, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά εμπόδια σε ορισμένους άλλους τομείς, συμπεριλαμβανομένων της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και των φαρμακευτικών προϊόντων, των μη γραμμικών μεταφορών και των λιμενικών υπηρεσιών. Ειδικότερα, θα πρέπει να προωθηθεί ο ανταγωνισμός όσον αφορά: i) την προμήθεια φαρμακευτικών προϊόντων (ιδίως για βιοομοειδή προϊόντα)· ii) τη διαπίστευση (accreditamento) ιδιωτικών εταιρειών στο δημόσιο σύστημα υγείας· iii) την παροχή μη γραμμικών υπηρεσιών μεταφορών σε τοπικό επίπεδο· iv) την υποβολή προσφορών για συμβάσεις παραχώρησης λιμένων· και v) την παρακολούθηση και την προώθηση της οικονομικής ανεξαρτησίας και της λογοδοσίας των λιμενικών αρχών.

(33) Η Ιταλία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει διαρθρωτικά εμπόδια στην επιτάχυνση του εξηλεκτρισμού του ενεργειακού της συστήματος και στην αύξηση του μεριδίου της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, παρά το σημαντικό ηλιακό και αιολικό δυναμικό της. Η πολυπλοκότητα και ο κατακερματισμός των διαδικασιών αδειοδότησης παραμένουν βασικά προσκόμματα που καθυστερούν την υλοποίηση των έργων και παρεμποδίζουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών. Επιπλέον, ο δείκτης τιμών ηλεκτρικής ενέργειας προς φυσικό αέριο είναι μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ. Οι μεταρρυθμίσεις που υποστηρίζονται από το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας έχουν αρχίσει να αντιμετωπίζουν τα διοικητικά εμπόδια στις διαδικασίες αδειοδότησης για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, αλλά απαιτείται

περαιτέρω απλούστευση και ενοποίηση της νομοθεσίας αδειοδότησης για την επιτάχυνση της ανάπτυξης. Ταυτόχρονα, η ενσωμάτωση υψηλότερων μεριδίων μεταβλητών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας απαιτεί συντονισμένες επενδύσεις σε υποδομές δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας, ιδίως για την αύξηση της ευελιξίας του συστήματος μέσω τεχνολογιών μη ορυκτών καυσίμων, όπως οι μηχανισμοί αποθήκευσης και ανταπόκρισης στη ζήτηση (π.χ. τιμολόγια αναλόγως του χρόνου χρήσης, δυναμικά συστήματα τιμολόγησης, έξυπνα συστήματα μέτρησης και η συμμετοχή φορέων συγκέντρωσης και βιομηχανικών καταναλωτών στις αγορές εξισορρόπησης). Οι διασυνοριακές διασυνδέσεις παραμένουν επίσης ανεπαρκώς ανεπτυγμένες σε τμήματα του δικτύου, γεγονός που περιορίζει την ικανότητα της Ιταλίας να επωφεληθεί από την περιφερειακή εξισορρόπηση και τη σύγκλιση των τιμών. Η ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της διασυνδεσιμότητας του δικτύου θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων απανθρακοποίησης, παρέχοντας περισσότερη ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές σε τομείς που καλύπτονται από τον κανονισμό για τον επιμερισμό των προσπαθειών — ιδίως στις μεταφορές και τα κτίρια, συμβάλλοντας στην αντιμετώπιση του χάσματος όσον αφορά τον στόχο του εν λόγω κανονισμού. Θα συμβάλει επίσης στη σταθεροποίηση των τιμών της ενέργειας και στη μείωση των κορυφώσεων που συνδέονται με την παραγωγή φυσικού αερίου σε μια ασταθή αγορά.

(34) Η υψηλή έκθεση της Ιταλίας σε κλιματικούς κινδύνους, ιδίως σε υδρογεωλογικούς κινδύνους, έχει αντίκτυπο στην οικονομία, ιδίως στις ΜΜΕ. Ωστόσο, η διακυβέρνηση των πολιτικών προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή είναι κατακερματισμένη μεταξύ διαφόρων αρχών και φορέων, τόσο σε κεντρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, και το δυναμικό των λύσεων που βασίζονται στη φύση δεν αξιοποιείται πλήρως. Επιπλέον, η απώλεια και η υποβάθμιση του εδάφους απαιτούν μέτρα για τη βελτίωση της ανθεκτικότητας του εδάφους, ώστε να μειωθούν οι υδρογεωλογικοί κίνδυνοι και οι επιπτώσεις της ξηρασίας. Επίσης, αν και η ασφαλιστική κάλυψη για συμβάντα που σχετίζονται με το κλίμα εξακολουθεί να αναπτύσσεται, η υποχρεωτική ασφάλιση για τις επιχειρήσεις έχει τεθεί σε ισχύ από τον Μάρτιο του 2025 και θα τεθεί σε πλήρη εφαρμογή έως το τέλος του έτους. Οι ζημίες που οφείλονται σε τέτοια συμβάντα εξακολουθούν να αναδεικνύουν ένα μεγάλο κενό στην ασφάλιση έναντι των κλιματικών κινδύνων, το οποίο απαιτεί την ενίσχυση του υφιστάμενου πλαισίου. Οι επιδόσεις της Ιταλίας όσον αφορά την κυκλική οικονομία υπερβαίνουν τον μέσο όρο της ΕΕ. Ωστόσο, οι αδυναμίες που εμφανίζουν οι υποδομές για τη διαχείριση των υδάτων και των αποβλήτων, ιδίως στις νότιες περιφέρειες, έχουν σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον, με σημαντικό κόστος και απώλεια εσόδων για την ιταλική οικονομία.

(35) Ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας και οι αδυναμίες στην ποιότητα των θέσεων εργασίας εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικές προκλήσεις στην Ιταλία, με μειούμενη αλλά και πάλι σχετικά υψηλή συχνότητα άτυπων συμβάσεων και συμβάσεων ορισμένου χρόνου, ιδίως μεταξύ των γυναικών, των νέων, και των μεταναστών. Η διαρθρωτικά χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας περιορίζει την αύξηση των μισθών. Την τελευταία δεκαετία, ενώ η παραγωγικότητα της εργασίας έχει παραμείνει στάσιμη, οι ονομαστικοί μισθοί αυξήθηκαν λιγότερο από τον πληθωρισμό· ως εκ τούτου, οι πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν. Η ενίσχυση των συλλογικών διαπραγματεύσεων θα μπορούσε να συμβάλει στην προώθηση της ευέλικτης και βιώσιμης αύξησης των μισθών που αντικατοπτρίζει την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων και τις τοπικές συνθήκες. Το 2024, το ποσοστό των εργαζομένων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ήταν υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων τόσο των εργαζομένων πλήρους απασχόλησης όσο και των εργαζομένων μερικής απασχόλησης. Σε συνδυασμό με τους χαμηλούς μισθούς, η ευρεία χρήση άτυπων συμβάσεων συμβάλλει επίσης στη φτώχεια των εργαζομένων μειώνοντας τον αριθμό των δεδουλευμένων ωρών εργασίας. Οι συμβάσεις αορίστου χρόνου στην Ιταλία αυξάνονται αλλά το ποσοστό των εργαζομένων ορισμένου χρόνου, παρότι μειώθηκε από 15,7 % το 2023 σε 14,4 % το 2024, παρέμεινε εντούτοις μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ, και οι μεταβάσεις από προσωρινές σε μόνιμες θέσεις εργασίας είναι πολύ χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ. Οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης και οι εργαζόμενοι ορισμένου χρόνου αντιμετωπίζουν υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας σε σχέση τόσο με τον μέσο όρο της ΕΕ όσο και με τους εργαζομένους αορίστου χρόνου πλήρους απασχόλησης στην Ιταλία. Πάνω από το 50 % των συμβάσεων μερικής απασχόλησης και το 10 % των συμβάσεων ορισμένου χρόνου ήταν ακούσιες, γεγονός που αντικατοπτρίζει τη δυνατότητα αύξησης των αποδοχών μέσω σταθερών συμβάσεων και μεγαλύτερης έντασης εργασίας. Το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων χωρίς υπαλλήλους μεταξύ των απασχολούμενων ατόμων, αν και μειώνεται, είναι επίσης υψηλό σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Συνολικά, οι χαμηλοί μισθοί και οι εκτεταμένες άτυπες μορφές εργασίας αποθαρρύνουν τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, μειώνουν την ελκυστικότητα και την ποιότητα των θέσεων εργασίας και παρακινούν πολλούς νέους αποφοίτους να μεταναστεύσουν αναζητώντας καλύτερες προοπτικές σταδιοδρομίας και μισθών στο εξωτερικό. Επιπλέον, η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας στην Ιταλία παραμένει χαμηλή.

Το χάσμα απασχόλησης μεταξύ γυναικών και ανδρών είναι ένα από τα μεγαλύτερα στην ΕΕ (19,4 εκατοστιαίες μονάδες) και δεν έχει παρουσιάσει σημάδια βελτίωσης κατά την τελευταία δεκαετία. Στον Νότο, η διαφορά ανέρχεται σε 28 εκατοστιαίες μονάδες. Αυτό αντικατοπτρίζει επίσης σημαντικές ελλείψεις στην παροχή υπηρεσιών φροντίδας για παιδιά και ηλικιωμένους, με την τελευταία να έχει ιδιαίτερη σημασία λαμβανομένης υπόψη της τάσης δημογραφικής γήρανσης. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων θα συμβάλει επίσης στη στήριξη της ανοδικής κοινωνικής σύγκλισης, σύμφωνα με την ανάλυση δεύτερου σταδίου ανά χώρα που πραγματοποίησαν οι υπηρεσίες της Επιτροπής με βάση το πλαίσιο κοινωνικής σύγκλισης ([20]). Απαιτούνται συνεχείς προσπάθειες για να συνεχιστεί η επέκταση της παροχής οικονομικά προσιτών υπηρεσιών προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας και μακροχρόνιας φροντίδας, με βάση τις επενδύσεις και τις μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του ΜΑΑ και των δεσμεύσεων του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου και με στόχο τις περιφέρειες με χαμηλή κάλυψη προκειμένου να μειωθούν οι περιφερειακές ανισότητες και να καταστεί περισσότερο προσιτή οικονομικά η παιδική φροντίδα.

(36) Οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις που εγκρίθηκαν στο πλαίσιο του ΜΑΑ μπορούν να μειώσουν τις προκλήσεις που σχετίζονται με την αδήλωτη εργασία. Ωστόσο, η κλίμακα του προβλήματος, ιδίως σε ορισμένους τομείς, απαιτεί περαιτέρω δράση. Η βελτίωση της έγκαιρης παραγωγής αναλυτικών δεδομένων σχετικά με την αδήλωτη εργασία θα συμβάλει στην καλύτερη

([20]) SWD(2025) 95 – Second-stage country analysis on social convergence in line with the Social Convergence Framework (SCF) [Ανάλυση ανά χώρα δεύτερου σταδίου σχετικά με την κοινωνική σύγκλιση σύμφωνα με το πλαίσιο κοινωνικής σύγκλισης (SCF)], 2025.

στόχευση των επιθεωρήσεων, καθώς και στην απόκριση σε επίπεδο πολιτικής. Επιπλέον, με βάση τα μέτρα που εφαρμόζονται στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, τομείς όπως η γεωργία και η οικιακή εργασία πρέπει να στοχοθετηθούν με ειδικές παρεμβάσεις, για παράδειγμα με την ενίσχυση των δραστηριοτήτων επιβολής και τη μείωση των κινήτρων για εξάρτηση από παράτυπη εργασία. Τέλος, η στενή παρακολούθηση των μέτρων που εφαρμόστηκαν πρόσφατα, ιδίως για τους τομείς που πλήττονται περισσότερο, είναι καίριας σημασίας για να κατοχυρωθεί η αποτελεσματικότητά τους και για να διασφαλιστεί η διαρθρωτική αντιμετώπιση αυτής της επίμονης πρόκλησης.

(37) Οι περαιτέρω επενδύσεις στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις αυτών παραμένουν ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση της στασιμότητας στην παραγωγικότητα και των ελλείψεων δεξιοτήτων. Τα αποτελέσματα της έρευνας PISA του ΟΟΣΑ για το 2022 δείχνουν χαμηλότερο του μέσου όρου της ΕΕ επίπεδο όσον αφορά τις επιδόσεις σε βασικές δεξιότητες, με τις συνολικές επιδόσεις να σημειώνουν βελτίωση όσον αφορά την ανάγνωση, να παραμένουν σταθερές στις θετικές επιστήμες και να εμφανίζουν επιδείνωση στα μαθηματικά. Οι χαμηλές επιδόσεις είναι ιδιαίτερα έντονες μεταξύ των μειονεκτούντων μαθητών και εκείνων που είναι εγγεγραμμένοι στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ), στοιχείο που επιδεινώνει τις κοινωνικές ανισότητες. Για να εξοπλιστούν οι μαθητές με επαρκείς βασικές ικανότητες, απαιτούνται στοχευμένα μέτρα. Σε αυτά περιλαμβάνονται η παροχή κινήτρων σε έμπειρους εκπαιδευτικούς για να εργαστούν σε μειονεκτούντα σχολεία, η επέκταση της σχολικής φοίτησης πλήρους απασχόλησης (tempo pieno), και η διεύρυνση της εμβέλειας πρωτοβουλιών, όπως το θερινό σχολικό πρόγραμμα «Piano Estate». Επιπλέον, η προώθηση καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας με έμφαση στους τομείς των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (STEM) και η βελτίωση της ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης των εκπαιδευτικών θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αύξηση της επάρκειας σε βασικές δεξιότητες. Η χώρα έχει το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ. Ο εκσυγχρονισμός των μεταδευτεροβάθμιων προγραμμάτων σπουδών για να ενσωματωθούν σχετικές εγκάρσιες δεξιότητες και γνώσεις προσανατολισμένες στην εργασία μπορεί να προετοιμάσει καλύτερα τους αποφοίτους για την ταχέως μεταβαλλόμενη αγορά εργασίας και, ως εκ τούτου, να βελτιώσει την απασχολησιμότητά τους.

(38) Μολονότι το συνολικό ποσοστό κενών θέσεων εργασίας στην Ιταλία παραμένει σχετικά χαμηλό, περίπου στο 2 %, τομείς όπως οι κατασκευές, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και οι ΤΠΕ αντιμετωπίζουν ελλείψεις εργατικού δυναμικού. Η διατήρηση της εφαρμογής επιτυχημένων μέτρων που προωθούνται στο πλαίσιο του ΜΑΑ στην ΕΕΚ, συμπεριλαμβανομένων των υψηλότερων τεχνικών ιδρυμάτων, και η ευθυγράμμιση των προγραμμάτων σπουδών με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ιδίως όσον αφορά τις εγκάρσιες, πράσινες και ψηφιακές δεξιότητες, είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση των τρεχουσών ελλείψεων. Επιπλέον, η επέκταση της μάθησης στον χώρο εργασίας, με έμφαση στη βραχυπρόθεσμη κατάρτιση και τα μικροδιαπιστευτήρια που στοχεύουν σε τομείς υψηλής ανάπτυξης και υψηλής ζήτησης, είναι απαραίτητη για τον μετριασμό των ελλείψεων εργατικού δυναμικού βραχυπρόθεσμα.

(39) Η συμμετοχή στην εκπαίδευση ενηλίκων στην Ιταλία παραμένει μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ και μειώνεται, γεγονός που εμποδίζει την αύξηση της παραγωγικότητας εν μέσω της ταχείας γήρανσης του εργατικού δυναμικού. Για να αντιμετωπιστούν οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες ανάγκες σε δεξιότητες και να στηριχθεί το δυναμικό των προγραμμάτων κατάρτισης ώστε να συμβάλουν στην εθνική ανταγωνιστικότητα, είναι σημαντικό να ενισχυθεί διαρθρωτικά το σύστημα εκπαίδευσης ενηλίκων και να ευθυγραμμιστούν οι πολιτικές κατάρτισης με τις βιομηχανικές προτεραιότητες, όπως οι πρωτοβουλίες Transizione 4.0 και Transizione 5.0, με έμφαση στην παροχή κατάρτισης για δεξιότητες που απαιτούνται από τομείς υψηλής ανάπτυξης. Βάσει εκτίμησης επιπτώσεων, τα επιτυχή μέτρα του ΜΑΑ, συμπεριλαμβανομένων του διττού συστήματος και της εγγύησης απασχολησιμότητας των εργαζομένων (garanzia di occupabilità dei lavoratori - GOL) στο πλαίσιο ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας, θα πρέπει να επεκταθούν πέραν του 2026 και να καταστούν πιο προβλέψιμα για τους παράγοντες της αγοράς εργασίας. Τα περιφερειακά σχέδια δεξιοτήτων στο πλαίσιο του ΜΑΑ θα πρέπει να ευθυγραμμίζονται με τις εθνικές βιομηχανικές στρατηγικές, όπως το Libro Bianco, ώστε να διασφαλίζεται η συνεκτική ανάπτυξη δεξιοτήτων που στηρίζει τις οικονομικές προτεραιότητες.

(40) Δεδομένης της στενής διασύνδεσης των οικονομιών των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ και της συλλογικής συνεισφοράς τους στη λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, το 2025 το Συμβούλιο συνέστησε στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ να λάβουν μέτρα, μεταξύ άλλων μέσω των οικείων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, για να εφαρμόσουν τη σύσταση σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ 2025. Για την Ιταλία, οι συστάσεις 1, 2, 3, 5 και 6 συμβάλλουν στην υλοποίηση της πρώτης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ σχετικά με την ανταγωνιστικότητα, ενώ οι συστάσεις 1, 4 και 6 συμβάλλουν στην υλοποίηση της δεύτερης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ σχετικά με την ανθεκτικότητα, και η σύσταση 1 συμβάλλει στην υλοποίηση της τρίτης σύστασης για τη μακροοικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα της ζώνης του ευρώ που διατυπώνονται στη σύσταση του 2025.

(41) Υπό το πρίσμα της εμπεριστατωμένης επισκόπησης της Επιτροπής και του συμπεράσματός της σχετικά με την ύπαρξη ανισορροπιών, οι συστάσεις βάσει του άρθρου 6 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 αποτυπώνονται στις συστάσεις 1, 3, 5 και 6. Οι πολιτικές που αναφέρονται στη σύσταση 1 συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των ευπαθειών που συνδέονται με το υψηλό δημόσιο χρέος. Οι πολιτικές που αναφέρονται στις συστάσεις 1, 3, 5 και 6 συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των ευπαθειών που συνδέονται με τη χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας, η οποία κατ' επέκταση στηρίζει την αύξηση του δυνητικού ΑΕΠ, και, ως εκ τούτου, συμβάλλει επίσης στην υλοποίηση της σύστασης 1. Οι συστάσεις 1, 3, 5 και 6 συμβάλλουν τόσο στην αντιμετώπιση των ανισορροπιών όσο και στην εφαρμογή της σύστασης σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 40.

ΣΥΝΙΣΤΑ στην Ιταλία να λάβει μέτρα το 2025 και το 2026 προκειμένου:

1. Να ενισχυθούν οι συνολικές δαπάνες για την άμυνα και την ασφάλεια και η ετοιμότητα, παράλληλα δε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του χρέους σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 6ης Μαρτίου 2025. Να τηρήσει τους μέγιστους ρυθμούς αύξησης των καθαρών δαπανών που συνέστησε το Συμβούλιο στις 21 Ιανουαρίου 2025, προκειμένου να τερματιστεί η κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος. Να εφαρμόσει το σύνολο των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων που στηρίζουν την παραταθείσα περίοδο προσαρμογής, όπως συνέστησε το Συμβούλιο στις 21 Ιανουαρίου 2025. Σύμφωνα με τους στόχους δημοσιονομικής βιωσιμότητας, να καταστήσει το φορολογικό σύστημα πιο ευνοϊκό για την ανάπτυξη, με την περαιτέρω καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας και των υπόλοιπων φορολογικών δαπανών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με τον φόρο προστιθέμενης αξίας και τις επιζήμιες για το περιβάλλον επιδοτήσεις, καθώς και με την επικαιροποίηση των αντικειμενικών αξιών, με βάση τη δέσμευση του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου στο πλαίσιο μιας ευρύτερης επανεξέτασης των σχετικών με τη στέγαση πολιτικών, διασφαλίζοντας παράλληλα τη δικαιοσύνη. Να εντείνει τις προσπάθειες για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των δημόσιων δαπανών. Να μετριάσει τις επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού στη δυνητική ανάπτυξη και τη δημοσιονομική βιωσιμότητα, μεταξύ άλλων περιορίζοντας περαιτέρω τη χρήση συστημάτων πρόωρης συνταξιοδότησης και αντιμετωπίζοντας τις δημογραφικές προκλήσεις, καθώς και προσελκύοντας και διατηρώντας εργατικό δυναμικό υψηλής ποιότητας.

2. Λαμβανομένων υπόψη των ισχυουσών προθεσμιών για την έγκαιρη ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων βάσει του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241, να επιταχύνει την υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, συμπεριλαμβανομένου του κεφαλαίου για το REPowerEU. Να επιταχύνει την εφαρμογή των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής (ΕΤΠΑ, ΤΔΜ, ΕΚΤ+), αξιοποιώντας, ανάλογα με την περίπτωση, τις ευκαιρίες που προσφέρει η ενδιάμεση επανεξέταση. Να αξιοποιηθούν με βέλτιστο τρόπο τα μέσα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των ευκαιριών που παρέχονται από το πρόγραμμα InvestEU και την πλατφόρμα «Στρατηγικές Τεχνολογίες για την Ευρώπη», με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

3. Να στηρίξει την καινοτομία με την περαιτέρω ενίσχυση των δεσμών μεταξύ επιχειρήσεων και πανεπιστημίων, των δημόσιων συμβάσεων καινοτομίας, των εταιρικών επιχειρηματικών κεφαλαίων και των ευκαιριών για ταλέντα. Να ενισχύσει τον ρόλο των πανεπιστημίων στην καινοτομία με την περαιτέρω αύξηση της εστίασής τους στην εμπορική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας και με τη βελτίωση της σταδιοδρομίας των ερευνητών. Να προωθήσει την ανάπτυξη και τη συγκέντρωση ΜΜΕ και νεοφυών επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων υπό το πρίσμα των δεσμεύσεων του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού-διαρθρωτικού σχεδίου. Να εφαρμόσει βιομηχανική στρατηγική μεταξύ άλλων για να μειώσει το εδαφικό χάσμα εξορθολογίζοντας τα υφιστάμενα μέτρα πολιτικής και λαμβάνοντας υπόψη τα βασικά έργα υποδομής.

4. Να αυξήσει περαιτέρω την αποτελεσματικότητα και την ικανότητα της δημόσιας διοίκησης και να ενισχύσει περαιτέρω τη διοικητική ικανότητα, ιδίως σε τοπικό επίπεδο. Να μειώσει περαιτέρω τις συσσωρευμένες υποθέσεις και τον χρόνο εκδίκασής τους στο πλαίσιο του δικαστικού συστήματος. Να αντιμετωπίσει τους εναπομένοντες περιορισμούς του ανταγωνισμού, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών δημόσιων υπηρεσιών, των επιχειρηματικών υπηρεσιών και των σιδηροδρόμων.

5. Να επιταχύνει τον εξηλεκτρισμό και να εντείνει τις προσπάθειες για την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, μεταξύ άλλων με τη μείωση του κατακερματισμού των ρυθμίσεων για την αδειοδότηση και με επενδύσεις στο δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας. Να αντιμετωπίσει τους κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα και να μετριάσει τις οικονομικές επιπτώσεις τους, μέσω ενίσχυσης του θεσμικού συντονισμού, λύσεων που βασίζονται στη φύση και ασφαλιστικής κάλυψης έναντι των κλιματικών φαινομένων. Να αντιμετωπίσει τις εναπομένουσες ανεπάρκειες στη διαχείριση των υδάτων και των αποβλήτων με τη μείωση των κενών σε επίπεδο υποδομών.

6. Να προωθήσει την ποιότητα των θέσεων εργασίας και να μειώσει τον κατακερματισμό της αγοράς εργασίας, μεταξύ άλλων για τη στήριξη επαρκών μισθών, και να αυξήσει τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, ιδίως για τις υποεκπροσωπούμενες ομάδες, ιδίως με την περαιτέρω ενίσχυση των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας και τη βελτίωση της οικονομικά προσιτής πρόσβασης σε ποιοτική παιδική και μακροχρόνια φροντίδα, λαμβανομένων υπόψη των περιφερειακών ανισοτήτων. Να συνεχίσει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας, ιδίως στους τομείς που πλήττονται περισσότερο. Να συνεχίσει να προωθεί τη μεταδευτεροβάθμια ΕΕΚ και την ενδοεργασιακής κατάρτισης σε τομείς υψηλής ζήτησης για την αντιμετώπιση των βραχυπρόθεσμων αναγκών σε δεξιότητες, ενισχύοντας παράλληλα την εκπαίδευση ενηλίκων με την επέκταση της μάθησης στον χώρο εργασίας σε τομείς υψηλής ανάπτυξης. Να βελτιώσει τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα, με έμφαση στους μειονεκτούντες μαθητές, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση των βασικών δεξιοτήτων.

Βρυξέλλες, 8 Ιουλίου 2025.

Για το Συμβούλιο

Η Πρόεδρος

S. LOSE